

tæk

1 / APRIL 2013 / STRAATGETS KONTOR / ISSN 1903-5330

22

Begeistret Prins Joachim

Prins Joachim var i topform, da han som æreshåndværker uddelte præmier til en tækkelærling, der blev dobbelt Danmarks-mester

04 Spånrygning og lodrette sider

Bygningschefen i Den gamle By er ikke bange for at eksperimentere derhjemme. Resultatet er blevet et ganske usædvanligt, moderne stråtag ved Lading Sø, som også ses på forsiden af TÆK.

08 Ikke bange for brand

Et ægtepar har bygget 625 kvadratmeter bed & breakfast med stråtag og masser af Velux-vinduer. Selv om det gamle stråtag brændte, ville de have strå igen.

10 Stråtagsambassadøren

Bonderøven er færdig med at tække, men håber nu på, at der kan komme stråtag på både udlænge og nyerhvervelse - læs mere om Franks kærlighed til tækkefaget.

12 Vild med stråtag

En vestjysk murer og bygmester bygger helst med stråtag, fordi kunderne er vilde med det. Læs mere om manden, der har bygget hundredvis af stråtækkede sommerhuse.

STRAATAGETS KONTOR APS ejes af Jydsk og Dansk Tækkemandslaug – JTL og DTL - og er støttet af de to laug og Sepatec A/S.

STRAATAGETS KONTOR er branchekontor for tækkemændene og sekretariat for den internationale sammenslutning af organiserede tækkemænd, ITS – International Thatching Society.

FORMÅLET med kontoret er at medvirke til at fordoble antallet af tækkede kvadratmeter i Danmark inden 2023. Det skal ske gennem fagligt udviklingsarbejde, kvalitetssikring, opbygning og formidling af viden, billigere brandforsikringer og markedsføring.

STRAATAGETS KONTOR udgiver bladet TÆK, som udsendes til samtlige tækkemænd i Danmark og Sverige samt til udvalgte målgrupper med interesse for og tilknytning til tækkebranchen.

TÆK udkommer 4 gange årligt ved begyndelsen af hvert kvartal.

Ansvarshavende redaktør og kontakt:

Jørgen Kaarup • joergen@kaarup.eu • Tlf. 21 25 91 88

Oplag: 500 stk.

Layout: Grafisk Signathur

Tryk: Werks Grafiske Hus A/S

I BESTYRELSEN FOR STRAATAGETS KONTOR:

Tækkemand Finn Guld (Formand)

Åshøjvej 8, 4600 Køge • Tlf. 40 15 71 56 - post@finnguld.dk

Tækkemand Sebastian van der Meer

Carl Reffsvej 6C, 4300 Holbæk

Tlf. 25 27 36 33 - taekker@hotmail.com

Direktør Jørgen Kaarup

Møllestræde 9A, 8900 Randers C.

Tlf. 21 25 91 88 • joergen@kaarup.eu

AF JØRGEN KAARUP,
TÆKS REDAKTØR

Velkommen til TÆK

Du sidder nu med det første nummer af et helt nyt blad, som erstatter to blade fra tækkebranchen. Hvert med en lang, stolt historie og tradition bag sig. Det forpligter!

TÆK er det blad, der binder tækkebranchen og interesserede omkring den sammen og formidler den nyeste viden, beretter om udfordringer og løsninger, fortæller gode historier fra ind- og udland, bringer portrætter af farverige personer, tager pulsen på faget og bringer nyt fra det seneste skud på tækkestammen, Straatagets Kontor.

TÆK er et uafhængigt blad, som støttes af de to laug, men ikke længere er talerør for hverken Dansk eller Jydsk Tækkemandslaug. Men da laugene er tækkebranchens faglige fundament, hvorfra både initiativer, fagligt input, Tækkevejledning, uddannelse og deltagelse i internationalt samarbejde udspringer, så er det klart, at ørerne lægges til jorden, når laugene mødes. Derfor vil I møde TÆKs udsendte til faglige arrangementer.

TÆK har et dobbelt formål, og nogle gange kan man skræve så vidt, at bukserne revner. Det bliver forhåbentlig ikke tilfældet, men det kan til tider blive vanskeligt både at være det blad, der binder branchen sammen – og samtidig være branchens visitkort udadtil over for de arkitekter, bygherrer, entreprenører, rådgivende ingeniører og mange andre, hvis øjne gerne skulle åbnes for stråtagets muligheder som et moderne, fleksibelt, miljøvenligt og brandsikkert tag på nybyggeri.

En af de veje, TÆK vil gå for at nå sit mål, er - i hvert eneste nummer - at vise eksempler på opfindsomt og anderledes nybyggeri med stråtag. En anden er at bringe eksempler på, hvordan stråtaget bruges i vidt forskellige lande og kulturer. Og en tredje bliver hele tiden af have fokus på den nyeste faglige udvikling, herunder også på vejen imod løsning af branchens akilleshæl, afstandskrav og dyre brandforsikringer.

Straatagets Kontor har som mål at medvirke til en fordobling af antal tækkede kvadratmeter i Danmark i løbet af 10 år. Den højst prioriterede opgave lige nu er at arbejde for at få Energistyrelsen til at nedsætte kravene til afstand mellem brandsikrede, stråtækte bygninger.

Der er nemlig ingen dokumentation for, hvorfor det brandsikrede stråtag skal lide under ældgamle særregler, der medfører, at der ikke kan være stråtag på to nabohuse med hver 1200 kvadratmeter grund. Statens Byggeforskningsinstitut har undersøgt stråtage og brandrisiko og finder ingen dokumentation for særkravene, når taget vel at mærke er brandsikret.

Vi håber, at Energistyrelsen bliver overbevist, for efterfølgende bør forsikringsselskaber kunne overbevises. I Holland har tækkebranchen overbevist både myndigheder og kunder om stråtagets fordele og konkurrencedygtighed og for længst nået det mål, vi nu har sat os i Danmark.

Det skal nok lykkes herhjemme. Ved fælles hjælp.

Velkommen til TÆK.

Rygningen er helt usædvanlig og så vidt vides aldrig set før i Danmark: Egespåner på klink, lagt af husets ejer, Niels Meyer, der også er tømrer.

En rygning af træspåner er sandsynligvis en løsning, der holder i rigtig mange år – måske lige så længe som taget.

Det er Ruud Conijn, der har tækket huset ved Lading Sø, og selv for en hollænder var det en alvorlig prøve hvad angår evne til at tække. Han bestod, slår både ejeren af huset og redaktøren af TÆK fast.

U middelbart skulle man jo ikke tro, at en arkitekt, der er ansat ved et museum for gamle bygninger, ville udfordre både sig selv og tækkemanden ved at tegne et hus med moderne og særprægede linjer – for at få det til at falde bedre ind i landskabet.

Men det er, hvad bygningschef Niels Meyer fra Den gamle By i Århus har gjort derhjemme: Ladet sig inspirere, fra Danmark af de gamle, tækkede møller og lodrette, tækkede gavle og fra Holland af tækkede facader. Det er blevet til en helt ny og ganske anderledes udgave af stuehuset på landejendommen ved Lading Sø.

Ejendommen ligger midt i en landskabsfredning og derfor var der en række krav til byggeriet fra myndighederne, bl.a. til højde og fastholdelse af de hvide, pudsede mure. Stråtaget var for både Niels Meyer og hustru Britta Larsen nærmest en selvfølge, fordi det var det allervigtigste for at få huset til at falde godt i med landskabet.

RESPEKT FOR DET GAMLE

”Det er en kombination af lyst, de forventede betingelser fra myndighederne og så absolut også respekt for det gamle stråttækkede stuehus, der fik os til at vælge stråtaget”, siger Niels Meyer. Han er også er uddannet tømrer og har derfor selv udført den meget usædvanlige rygning og beklædning under kviste og skorsten: Træspåner på klink. Egetræ af bedste slags.

”Vi har tilladt os at tilføre stedet nogle utraditionelle linjer i vinduesåbningerne, og den lodrette tækning af husets langsider giver en mulighed for et hus med en mere skarp form uden tunge udhæng. Samtidig har vi fået en stor, venlig overflade der falder godt i med landskabet og skovkanten”, lyder det fra en tilfreds, men travl ejer og medbygger.

Britta og Niels købte den velbeliggende ejendom tæt på søen i 2006, boede i tre år i det gamle stuehus og måtte så sande, at det var for gammelt til at bruge mere tid og arbejde på. Så ægteparret satte et udhus i stand og har nu boet der i tre år, som er den tid først godkendelses-procedure og siden projektering og byggeri har taget. Nu nærmer det sig, at det 200 etagemeter store hus er færdigt.

FORDELE VED DET LODRETTE

Hvad har været det bedste i processen?

”At vi fastholdt, at det skulle være et moderne stuehus med stråtag – med respekt for omgivelser og hidtidig stil. Det er lykkedes at finde et meget passende kompromis derimellem”.

Hvad giver de lodrette sider?

Mange fordele: Bedre indpasning i landskabet, fordi huset syner lettere. Store udhæng på et stråtag kan godt give en følelse af tyngde og tunghed. Og så bidrager de lodrette sider til at minimere varmetabet. Fordi der ingen knæk er imellem mur og tag, som ellers er et sted, hvor vinden kan komme ind og puste kulde ind i et hus.

Det her er som at lægge et tæppe over, som så varmer der, hvor huset har allermost brug for det.

Endelig er der et helt andet og mindre tagdryp: Det siver stille og roligt ned, og det nyder jeg meget”, siger Niels Meyer, som stadig mangler vinduer og alt indvendig færdiggørelse. <

Huset med det lodrette tag

Ved Lading Sø vest for Århus har arkitekt Niels Meyer fra Den gamle By genopført sit stuehus og benyttet sig af lodret tækning for at give huset et lettere udtryk

TEKST: JØRGEN KAARUP
FOTO: PETER WATH & JØRGEN KAARUP

L
O
D
R
E
T
T
E

Tusindkunstner og tækkemand Bjarne Johansen nyder at fyre op i det tækkede drivhus, men er endnu ikke færdig med at overveje, om der skal være pejs eller brændeovn. Når frosten er væk, skal der brede bambuslister på glassamlingerne som finish.

Lystdrivhusorangeriet

I landsbyen True, på hovedgaden, bor Bjarne Tækkemand. Selvfølgelig i et fint stråtækket hus med sjæl, bindingsværk og masser af baghave. Og deromme i haven har den finurlige tækkemand brugt hundredevis af timer på at bygge den mest særprægede sauna, der kan opdrives. Selvfølgelig med stråtag fra top til tå. Da saunaen var færdig, måtte der noget nyt til. Et drivhus. Selvfølgelig med stråtag...

Nå ja, drivhus og drivhus. Lysthus er det måske nærmere, men når byggherren og ejeren nu kalder det et drivhus, så må det være

dét. Det er nu mest bygget til lyst. Til at sidde stille i, til at drikke kaffe i, til at få varmen i, når det er hundekoldt uden for og man alligevel vil være ude i haven – og så også til planter hele vejen rundt.

Det hele begyndte med, at Bjarne Johansen fik en helt masse glas af en ven, som brød sin mors gamle drivhus ned. Og da han altid havde drømt om at få et drivhus, så var der nu sagt A.

B blev at kigge på gamle fotos fra dengang, han var i lære som tækkemand i Holland. For oppe i det nordlige Holland tækker man hjørnerne på tegltage. Ja, tækker med strå. Det lyder mere end besynderligt, og TÆKs udsendte har ikke, som Bjarne forventer, selv set fænomenet i Holland.

"Øjeblik, sluk bare den der, kommer igen..." Lydoptageren slukkes, Bjarne Tækkemand roder inde ved siden af og vender hurtigt tilbage med to fotos. Jo, tækkede hjørner, flotte ser de ud – men taget er altså et tegltag. Pynt eller hvad..?

"Nej, det er fordi sådan nogle hjørner på et tegltag faktisk er rigtig svære at lave, og de er superudsatte i stormvejr. Det er meget lettere at lave hjørnerne med strå, så det gjorde de".

Idéen til dette unikke lyst-drivhus opstod, fordi en kammerat havde en hel masse glas i overskud fra et stort, gammelt drivhus - nogle streger på et stykke papir og den lille model på bordet er alt, hvad der har været af planlægning og forarbejde.

I en have i en landsby rager en 7 meter høj, usædvanlig glasbygning med tårn, strå og skorsten op ved siden af noget, der til forveksling ligner et hobbit-bo

TEKST OG FOTO: JØRGEN KAARUP

En tradition i det nordvestlige Holland, i friserland, også oppe i den sydlige, tyske del af friserland. Ikke for at være kunstnerisk, men praktisk. Fordi tagrørene var der og var billigere end teglene, og så var det også lettere at udføre. I dag ville det højst sandsynligt kunne blive en helt ny trend med blandingen af strå og tegl, oven i købet med en slags ornamentering.

Og Bjarne Johansen har det lidt som friserne i gamle dage. Det skal være praktisk, gennemførligt, originalt, solidt – og så må det også gerne være smukt at se på.

"Min ide var jo, at det uskårne glas skulle lægges i først, og så ville jeg tække henover i hjørnerne, for det er jo et 10 gange mere enkelt hjørne at lave. Troede jeg. Men den gik ikke. Der ville simpelthen ikke være plads til toppene, hvis den ide blev fulgt. Så i stedet har jeg tækket på plader i de 5 hjørner".

Det blev til 60 meter med vindskeder fordelt på 40 kvadratmeter tækket tag. Det kræver sin tækkemand. Men tilbage til, hvad det egentlig er, der nu står i haven og er næsten færdigt....?

"Det er jo også ment som kontrast til saunaen – og kontrast til alle de almindelige, vanvittigt kedelige drivhuse".

Så det handlede altså om at bygge det drivhus, du havde drømt om – eller hvad...?

"Ja....Ja, det gjorde, øøhhhh – du må altså ikke spørge så konkret, det er en ide, der opstod, og så skulle den udføres og ja, det begyndte med det drivhusglas og udviklede sig så derfra".

Er du tilfreds?

Ja, og det lever op til mine forventninger. Det bliver spændende at få planter ind. Måske er det et orangeri, jeg ved ikke helt – men jeg ved, hvad det næste skal være. Jeg skal i gang med et tag, der skal tækkes oppefra og ned, så vandet løber ind i det.

Det næste færdige drivhus med 5 kanter, skorsten, "vejrpil" og ild i gruekedlen står i skærende kontrast til den tækkede sauna i baggrunden, der med sine bløde former sætter drivhusets mange skarpe kanter i perspektiv.

Hvorfor dog det?

Det forpligter jo at fortælle mere om det. Ideen er, at alt det, der ses, det er tækkerør. Ikke et eneste fremmed materiale skal der være. Man ser kun rodender. Det grundlæggende er tagrør og at se mulighederne i dem. Der skal ikke være et eneste fremmed materiale synligt, udelukkende tagrør, ingen afslutning med rygning... *Fortsættelse følger...?*

Ja, det må vi hellere sige. Det er nok ikke til at forklare, før det er færdigt. Den skal ses – og så skal det jo også kunne lade sig gøre, men det tror jeg nu, at det kan.

Siger Thyboen, tækkemanden, socialpædagogen, tusindkunstneren, den tidligere lærer på tækkeuddannelsen og hvad man nu ellers kan finde af titler på dette originale og kreative menneske. Nu venter han på, at frosten er væk, så de afsluttende lister af bambus kan sættes fast med silikone på have-lyst-drivhus-orangeriet. <

Rygningen er 2,5 meter bred og dækket med tagpap. Kun i siderne er der lyng, så rygningen set nedefra fremstår som en lyngrøning.

Stråtag igen efter brand

TEKST: JØRGEN KAARUP

FOTO: PETER WATH & JØRGEN KAARUP

"Hvorfor stråtag igen efter branden... - Fordi det hører til stedet, og fordi vi har villet gøre byggeriet så autentisk som muligt. Og nej, vi er ikke skræmte over at have stråtag, heller ikke efter at have set den gamle længe brænde ned".

Det er Gitte Hadsund, der udtaler sig. Sammen med sin mand, Jørgen Nielsen, har de to som ejere af Jomfrubakkens Bed & Breakfast snart haft byggerod i to år. Så længe er det siden, en skorstensbrand hjulpet af kraftig vestenvind udviklede sig hastigt og forvandlede den 375 store værelseslænge til en brandtomt.

Den første april slår Gitte dørene op og holder åbent hus for 625 spritnye kvadratmeter, fordelt på 10 værelser, festsal og to pejsestuer i den nye bygning. Plus 4 værelser i sidefløjen "Jomfruhulen" – i alt kan 40 mennesker overnatte og 70 kan feste til den lyse morgen med udsigt til Mariager Fjord.

STORE FORVENTNINGER

Hverken ambitioner eller forventninger fejler noget hos husets frue, som håber på, at hun vil kunne leve af stedet med Bed & Breakfast, festlokaler, kurser og arrangementer for virksomheder. Gitte Hadsund har haft job ved siden af, siden hun og manden, Jørgen, købte Jomfrubakken i 2006.

"Stuehuset er mere end 200 år gammelt, en gammel provstegård, som rummer masser af historie. Derfor skal der lægges sjæl i, også når der bygges nyt", siger Gitte Hadsund og tilføjer, at det ville være forkert med tegltag, fordi den nedbrændte bygning var med stråtag.

Skønt brandvæsenet var hurtigt fremme ved branden for nu to år siden, stod bygningen ikke til at redde, men hovedbygningen forblev uberørt. Det gamle tag var ikke brandsikret, men det er det nye – med Sepatec – og fyrrummet er flyttet væk fra den nye bygning og dermed også skorstenen...

VELLYKKET BYGNING

"Jeg synes, det er blevet en meget smuk og vellykket bygning, som os er af kvalitet", siger en stolt ejerinde.

Hvad er det bedste ved byggeriet?

"At vi valgte Velux-vinduer til værelserne på 1. sal, de ser godt ud, giver meget lys og har en høj kvalitet".

Og det værste?

"At vi har brugt så meget tid, vi ville gerne bruge lang tid, men havde ingen anelse om, at det var så omfattende. Det er altså 4 gange større end et normalt hus, og det betyder noget undervejs,

Efter en skorstensbrand var huset totalt nedbrændt og alligevel bygger ejerne nyt med strå på – de frygter ikke en brand og har brandsikret det nye tag

Der er syet med kobbertråd og lagt en tyk kobberstang under trådvævet, som også er af kobber – alt sammen for at forebygge alge- og mosdannelse.

Tækkemand Jan Plauborg Petersen i aktion på Jomfrubakken med Mariager Fjord bag sig.

at der er rigtig mange detaljer at tage sig af og tage stilling til."

Gitte Hadsund og Jørgen Nielsen er nu mere end spændte på at se, hvor økonomien ender, for der er næsten dobbelt så mange kvadratmeter i den nye bygning.

"Vi har valgt at investere ekstra penge i det her, fordi vi er optimister og tror på projektet, som jo dækker bredt og dermed rammer mange formål og behov hos vores kunder", siger Gitte Hadsund, som glæder sig til sæsonen efter i to år at have mistet en stor omsætning.

LANGTIDSHOLDBART TAG

Det er Østjysk Tækkefirma, Jan Plauborg Petersen, der har tækket det store tag med i alt 14 Velux-vinduer. Den erfarne tækkemand Bjarne Johansen, der bor i nærheden, har udviklet en inddækning med tagpap, som monteres på værksted. Efterfølgende løfter en kran vinduerne på plads, og den dag, det skete, var de 14 vinduer monterede på to timer.

"De her Velux-vinduer kan sættes i alle vegne, vi har lige monteret nogle på et kun 4 meter højt tag i Århus", siger Jan Plauborg Petersen, som glæder sig til at følge tagets udvikling, for hældningen er 55 grader, og der er kobbertråd og kobberstang ved rygningen, så alle forudsætninger for et langtidsholdbart tag er til stede.

Det er firmaet Rebild Arkitekterne, der har tegnet bygningen og hentet råd hos både tækkemand Bjarne Johansen og i Tækkevejledningen, for de havde kun erfaring fra en enkelt tækning på et typisk bondehus.

"Det har været spændende at arbejde med, og jeg kan sagtens se stråtag på nybyggeri brede sig herhjemme, siger arkitekt Kasper Skovfo.

"I disse tider, hvor man taler så meget miljø og energi er det jo helt klart interessant med et tag, der i sig selv har en betydelig isoleringsevne. Og der er jo mange helt nye muligheder for facade-løsninger, hvis der tækkes strå på facader, som jeg har set på fotos fra Holland, siger Kasper Skovfo fra Rebild Arkitekterne. <

Der kommer masser af lys ind i den nye tilbygning, som rummer 625 etagemeter, ovenlys, kvist og 14 Velux-vinduer.

Frank Bonderøv glæder sig over sit stråtag og håber også at få tækket både sin værkstedsbygning og den nye, 4-længede gård, der skal blive til skolen "Handar"

TEKST OG FOTO: JØRGEN KAARUP

Bonderøven opgav pga. tidnød selv at rense sine rør, men manuel rensning skulle han prøve alligevel. Og han fik ros af "mester", Jens Ole Johansen.

Gammel kærlighed rustet ikke. Mundhædet holder stik, også i forhold til Frank "Bonderøv" Erichsens fascination af stråtaget, tækningen og økologien bag det tag, der nu ligger på Kastanjegården. Nu er det snart et halvt år siden, at "store tækkeprojekt" blev fuldført. Frank ser tilbage på en god nærkontakt med det fag, han på et tidspunkt overvejede at blive uddannet i.

"Jeg er rigtig glad for mit stråtag, og det er et fedt håndværk, så det var ikke tilfældigt, at jeg på et tidspunkt kun kunne se mig selv som enten tækkemand eller møllebygger - de to fag er de eneste originale og oprindelige håndværk, der er tilbage inden for byggeriet".

NYT STRÅTAG MÅSKE PÅ VEJ

Frank er så glad for sit stråtag, at han overvejer at lægge det på den 4-længede gård, han for ganske nylig har købt kun en kilometer fra Kastanjegården. Her skal drømmen om at skabe en ny og anderledes skole realiseres: "Handar", det gamle nordiske ord for håndens værk, skal blive til en skole med udvikling af økologiske byggetekniker, gamle håndværk og selvforsyning med både dyrkning og forarbejdning af sunde fødevarer.

"Jo, det ville da være fantastisk at se strå på taget, men lad os nu se, hvordan økonomi og restaurering ender med at blive skruet sammen".

Skønt Frank ikke ubetinget priser stråtaget, så har han alligevel tabt sit hjerte til den branche, der med hans egne ord "arbejder

Gør stråtaget hipt og smart

med et lidt aparte materiale, som – når man mestrer det – åbner helt fantastiske muligheder for et organisk udtryk”.

DER ER ET ”MEN”

”Men, og der et men: Jeg synes, det er problematisk, at et så gennemført økologisk materiale skal brandsikres med glasfiber og stenuld, Sepatec og Rockwool. Jeg har jo ønsket at bygge et hus af sunde og naturlige materialer, så der kun er en bunke muldjord og en stenstak tilbage, når det er væk.

Jeg har brugt rigtig meget krudt på at undgå kunstmaterialer, isoleret gulv med muslingskaller, brugt lersten og kalkmørtel brændt på træ herhjemme – og så er det altså tankevækkende, at det

netop er stråtaget med tagrør fra Randers Fjord, som om noget er natur – at det så er der, der sættes en kile ind i forhold til de rene produkter”.

Men Frank ønskede at sikre sit nye hus mod brand, og han ser frem til, at brandsikringen fører en billigere forsikring med sig, så snakken glider videre over i det positive ved, at tækkebranchen nu arbejder sig i retning af en certificering af tagrørene – en certificering, som på sigt måske kan føre til en certificering af hele taget.

”Det må have gået for godt i mange år, når branchen så sent er kommet i gang med det arbejde”, siger en Frank Erichsen, der på tæt hold har fulgt etableringen af Straatagets Kontor og lyttet til mange tækkemænds beretninger om, hvorfor de er i det ene eller det andet laug.

LØFT I FLOK

”De skærmydsler om medlemskab af Dansk Byggeri eller ej må høre op, for hvis der ikke er flere stråtage tilbage, så er det jo lige meget, om man er medlem af Byg eller ej. Stråtaget er mig bekendt mere brandsikkert end tegltag, og en kortlægning af bæredygtighed og CO2-regnskab vil sikkert vise, at der også er plads til Sepatec’en i en livscyklus-analyse. Nu må branchen altså løfte i flok, så disse forhold kan blive dokumenterede, for så kan forsikringerne blive rimelige, så folk har råd til at bo under stråtag”.

Frank er overbevist om, at æstetikken og det bæredygtige i stråtaget kan få folk til at betale lidt ekstra for det.

Hvad så med din egen æstetik – har du truffet det rigtige valg?

”Ja, for stråtaget repræsenterer – sammen med bindingsværket, lerstenene og alt det andet i huset – alt det, jeg gerne vil, og som mit øje finder størst behag ved at kigge på. Problemet er så, at nu skal staldbygningen derovre jo også have stråtag.....”

BLIKTAGET...

Jo ooh, staldbygningen med sit bliktag står i skærende kontrast til det nye stuehus, som i løbet af i år – måske – bliver gjort klar til at flytte ind i. Theresa har før sagt, at hun ikke tør tro på, at familien på Kastanjegården kan holde jul under stråtag, i hvert fald ikke i 2013. Måske kommer det an på antallet af hjælpere, for sommeren 2012 var der rigtig mange af dem, da tømmeret til huset skulle rejses. Det kommer nok også an på Franks evne til at styre sin virkelyst.

Tilbage til det gode håndværk, tækkebranchens udfordringer og målet om at fordoble antallet af tækkede kvadratmeter, for dét mål har Frank både hørt og læst om.

”Stråtaget må ikke blive låst som ”taget fra fortiden”. Jeg sætter pris på de gamle dyder, men det nye marked skal jo ikke findes på bondehuse. Giv os lodrette flader og Velux-vinduer, stråtaget skal være lige så hipt og smart som zink og glas, så skal det nok lykkes”.

<

Frank faldt fuldstændig for naturtaget, da han var med Uggelhuse Tækkerør ude at høste tagrør på Randers Fjord.

En vestjysk totalentreprenør har specialiseret sig i at bygge med strå på taget - han forudser mange flere stråtækkede sommerhuse, hvis afstandskravene ændres

TEKST OG FOTO: JØRGEN KAARUP

Udlejning af feriehus på den jyske vestkyst er en hel del lettere, hvis der er strå på taget. Især tyskerne er glade for stråtaget, så Dansommer har et sommerhus med stråtag på reklame-traileren ved hovedvejen med en traditionel tækket marskgård i baggrunden.

Tænk sig at finde en vaskeægte stråtagsentusiast uden for den snævre kreds af tækkemænd og rørhøstere... Han findes, han er vestjyde – og alligevel bruger han et udtryk som "det er utrolig flot" om det tag, som ligger på 90 procent af de sommerhuse, han har bygget.

Han har bygget hundredevis af huse og anbefaler altid køberne at få strå på taget. "Så er husene også nemmere at leje ud", siger han.

Finn G. Andreasen er murer, nu totalentreprenør med 18 mand ansat og bor i Ulfborg. På hans visitkort er der, selvfølgelig, et foto af et af hans murede sommerhuse med stråtag.

De seneste 26 år har han stået bag opførelsen af omkring 500 huse på den jyske vestkyst, langt de fleste sommerhuse, mursten med stråtag i stil med de gamle klitgårde, der klæder landskabet og putter sig i klitterne.

OPVOKSET VED KLITTERNE

"Jeg er født og opvokset ude langs klitterne og har altid været fascineret af sten og strå, og da jeg kommer fra området ved Vester Husby, hvor der SKAL være sten og strå, jamen så var det jo naturligt at begynde at bygge den type huse. Det er gået godt, og i dag er jeg kendt for den hustype, som vi bygger fra Thyborøn til Nymindegab".

Selv om der også er efterspørgsel fra Blåvands-området, har Finn G. Andreasen og hans folk valgt at arbejde lidt tættere på hjemegnen for at undgå overnatninger ude. Da det gik bedst, blev det til omkring 25 huse om året, men i 2012 var han helt nede på 10 pga. finanskrisen. Så opfandt han et nyt koncept: Nye stuehuse på landet, altså helårshuse – og her ligger der stråtag på omkring halvdelen.

Finn G. Andreassen har stået bag opførelsen af mindst 500 murede somerhuse ved vestkysten, og langt de fleste er med stråtag. "Det er et utrolig flot tag, som hører hjemme her", siger Finn, der har levet hele livet med stråttækkede marskgårde som naboer,

Kunderne er vilde med stråtag

< Da TÆK var på besøg, var Henrik A. Henriksen og Søren B. Christiansen fra Vestjysk Stråtag i fuld gang med at tække to huse i Vedersø og HVide Sande i entreprise for Finn G. Andreassen Aps.

LETTERE AT LEJE UD

Tyskerne er også glade for stråtag og derfor er disse huse nemmere at leje ud og indbringer en højere lejepris. Lejeprisen er typisk 10 – 20 procent højere, alene fordi der er stråtag, fortæller han.

Ifølge Finn G. Andreassen har kunderne de seneste år holdt igen, og han har ikke selv som tidligere opført huse, som kunne lejes ud, indtil de blev solgt, for det må hans byggefirma ikke. Derfor har det været nedgang i byggeriet, og firmaet har indskrænket staben fra omkring 25 til 18. Og skønt denne dag byder på en bidende kold vestenvind, så er Finn ikke i tvivl om, at det snart er forår, også i overført betydning:

"Det er så småt begyndt at spire, jeg mærker en tendens til større efterspørgsel allerede nu, så kunderne er ved at være mere optimistiske".

STRÅTAG ER IKKE DYRT

Når snakken falder på, om stråtag er dyrt, er Finn G. Andreassen ikke i tvivl: Både prisen på forsikringer og på selve stråtaget er stærkt overdrevne, synes han.

"Vi taler om 15.000 kr. mere med stråtag frem for tegltag for et hus som det her til 1,2 millioner kr., så det betyder intet. Man sparer penge på udhæng og tagrender, og tømrerarbejdet kan gøres hurtigere, så alt i alt er prisforskellen marginal.

Og så dyre er forsikringerne jo heller ikke, hvis man bare finder det rigtige selskab. Cirka 50 procent højere præmie, det kan de fleste godt leve med", fortæller et af de mennesker i Danmark, der kender mest til stråtage og økonomi i bygge- og udlejningsbranchen. <

MEGET MERE STRÅTAG

Da mureren med hang til strå på taget hører fra TÆKs udsendte, at meget tyder på, at afstandskravet bliver sat ned til 5 meter for nytækkede, brandsikrede huse, bryder Finn ud i begejstring:

"Det vil give meget mere stråtag, for så kan alle nye huse tækkes. I dag er der mange små grunde på 1200 kvadratmeter mellem Vedersø og Nymindegab, og de bliver nødt til at få fast tag pga. kravet om 2 x 10 meter mellem stråttækkede huse. Hvis afstandskravet halveres, så kommer der gang i den.

Mange af dem, der har valgt fast tag, ville hellere have stråtag, men vi har ikke kunnet komme igennem med dispensationer. Der er mange, der helt sikkert vil vælge stråtag, for kunderne efterspørger det. Det er flot, falder utrolig godt ind med klitterne, har godt indeklima og isolerer godt – og så passer det ind i traditionen med de vestjyske klitgårde".

Kort nyt

Fra Fjord til Tag

Jydsk Tækkemandslaug har af Innovationsstyrelsen fået bevilget en såkaldt videnkupon, som skal bruges til at købe viden hos Aarhus Universitet for at dokumentere stråtagets miljøfordele. Det bliver Straatagets Kontor, der i praksis udfører arbejdet i samarbejde med universitetets eksperter på området, som bl.a. tæller professor Hans Brix, Botanisk Institut og seniorforsker Uffe Jørgensen, Institut for Agroøkologi. Projektleder bliver agronom Marie Trydeman Knudsen, også fra Institut for Agroøkologi.

I korte træk skal der kigges på stråtagets livscyklus fra fjord til tag, næringstofoptagelse – både CO₂ og kvælstof – og der skal laves sammenligning med f.eks. et tegltags miljøpåvirkning.

Marie Trydeman Knudsen er agronom og bliver Aarhus Universitets projektleder på samarbejdet om at belyse stråtagets miljøfordele.

Inspirationsbog på vej

Straatagets Kontor har fået bevilget penge af Skibsreder Carsten Brebøls Almennyttige Fond til at producere en bog, som kan inspirere kunder til at lægge strå på taget. Bogen er tænkt som branchens "Guld-visitkort" og vil med støtte fra Brebølfonden kunne foræres til relevante med interesse for stråtage, såvel på gamle som nye bygninger. Det kan f.eks. være arkitektfirmaer, udvalgte uddannelsesinstitutioner, rådgivende ingeniører og byggefirmaer.

Tækkemænd vil kunne købe bogen til en rimelig pris og kan så bruge den som gave til både nuværende og kommende kunder. Den forventes færdigproduceret i begyndelsen af 2014.

JTL's bestyrelse fik to nye medlemmer, Søren Fur (længst til højre) og Per Ringgaard, som står med Sebastian van der Meer på sin højre side og formanden, Tony Bogut på sin venstre. Ruud Conijn, kendt af de fleste, er den femte i bestyrelsen, men han var i Holland for at fejre gode venner og gik derfor glip af JTL-generalforsamlingen, der blev holdt på den stråttækkede Munkebo Kro ved Kerteminde.

Faglige dage og generalforsamlinger

Der var faglige dage på Den jyske Haandværkerskole i begyndelsen af januar, generalforsamling i Jydsk Tækkemandslaug (JTL) 23. februar og i Dansk Tækkemandslaug (DTL) den 8. marts. Mere end 40 deltog i de faglige dage, arrangeret af DTL, på skolen i Hadsten, så behovet for at møde kolleger og høre nyt om bl.a. arbejdsmiljø, certificering af materialer og om uddannelsen er voksende.

Ved alle tre arrangementer blev tankerne bag og målet med Straatagets Kontor lagt frem og drøftet, ligesom det internationale initiativ om at kvalitetssikre tækkematerialerne også blev fremlagt og diskuteret. Der var overvejende positive reaktioner på ITS-initiativet om kvalitetssikring.

Dansk Tækkemandslaug's bestyrelse blev genvalgt og består af Henrik Henriksen (fmd.), Brian Randrup, Jens Carl Kuno Nielsen, Bo Henriksen og Finn Hansen.

I Jydsk Tækkemandslaug's bestyrelse blev to nye valgt ind, så bestyrelsen nu består af Tony Bogut (fmd.), Sebastian van der Meer, Ruud Conijn, Søren Fur og Per Ringgaard.

Tækkemænd i rampelys

Der var fokus på tækkefaget ved årets DM i Skills i Aarhus, hvor tækkemandselev Eskil Neerland Duus blev dobbelt Danmarksmester: Han løb både med sejren for sit tækkearbejde og for arbejdsmiljø, som der også var konkurrence om, så mester derhjemme, tækkemand Michael Jacobsen fra Aabenraa kan være stolt af sin lærling.

Tækkefaget fik i det hele taget en del omtale og mange kommentarer fra besøgende, så ingen tvivl om, at det for Per Keis, formand for uddannelsesudvalget, har været umagen værd at bruge tid på at skrabe penge sammen til at deltage i Skills.

Næste år holdes Skills i Aalborg, og da vil Straatagets Kontor hjælpe med at skaffe penge, lige som kontoret vil være synligt til arrangementet, som trak 28.000 besøgende. En begejstret Prins Joachim, æreshåndværker i Aarhus, delte præmier ud og i TV 2 Østjylland løb tækkefaget med langt de fleste sendesekunder.

Der er i øjeblikket 16 tækkemandslærlinge i Danmark, fortæller Henrik Dalsgaard, som er ansvarlig for tækkelinjen ved Den jyske Haandværkerskole.

Den dobbelte Danmarksmester ved Skills, Eskil Neerland Duus, tækkemandslærling fra Aabenraa, koncentreret om det, der gav ham den ene DM-titel. Prins Joachim, som er æreshåndværker i Aarhus, uddelte præmier.

Formanden for tækkebranchens uddannelsesudvalg, Per Keis, har arbejdet hårdt for at få tækkemændene repræsenteret ved Skills, og han har arbejdet ihærdigt på at skaffe penge til arrangementet. Uden følgende sponsorer ville tækkebranchen ikke have været på Skills og dermed ikke fået den publicity, der fulgte med. Derfor er stor tak fra Det Faglige Udvalg for Træfagenes Byggeuddannelse, tækkemandsspecialt, til årets Skills-sponsorer:

Rockwool, NT Traadvarer A/S, Sorning Maskinhandel, Iver Iversen Klit, Carlo F. Christensen A/S, Sepatec v. Erling Bach Pedersen, Den jyske Haandværkerskole, Foreningen Straatag, DTL Jylland, DTL Fyn, Tækkefirmaet Karsten V. Hansen og Niels Klastrup Tækkerør.

Her på Bali tør de godt lade stråttækkede huse ligge side om side, og i Holland må der tækkes med kun tre meter til skel. (Foto: Anders B. Vestergaard)

Afstandskrav

Statens Byggeforskningsinstitut sendte 25. marts et notat til Energistyrelsen, hvori SBI anbefaler at sætte afstandskravet for brandsikrede, stråttækte bygninger ned til 5 meter i stedet for de nuværende 10 meter. Seniorforsker Lars Schiøtt Sørensen, SBI, har ved flere arrangementer fortalt om sit arbejde med at dokumentere, at brandsikrede stråttage ikke er så brandfarlige, som afstandskravene giver indtryk af. Nu er SBI's brandekspert spændt på, hvad Energistyrelsen melder tilbage, for han har indhentet al den dokumentation, der foreligger fra både ind- og udland.

Lars Schiøtt Sørensen,
Seniorforsker SBI

5 lande er enige om principperne i en europæisk ordning for mærkning og registrering af tækkematerialer, som skal sikre en høj kvalitet

TEKST OG FOTO: JØRGEN KAARUP

Nu skal materialerne kvalitetssikres

Det ideelle tidspunkt at høste tagrør varierer fra land til land og derfor skal Thatchmark-ordningen tilpasses de enkelte medlems- og leverandørlande.

Marjorie Sanders fra England her til højre var mødets absolutte midtpunkt, fordi hun har trukket læsset med et meget stort forarbejde

Et internationalt samarbejde om at sikre en høj standard for tækkematerialer rykkede et stort skridt nærmere, da repræsentanter fra 6 lande var samlet til møde om "Thatchmark" på hollændernes tækkedkontor i Nijkerk den 20. februar.

Det handler først og fremmest om at sikre, at tagrør – og miscanthus – er tørre hele vejen gennem processen fra voksested over høst, opbevaring og transport til de lægges på stråtaget af tækkemanden.

Englænderne har trukket det store læs, fordi de føler sig mest pressede på det europæiske marked:

"Det er som om, at vi får tredjerangs materialer, som først Holland, siden Danmark har kasseret", siger Marjorie Sanders, som er biolog og tilknyttet det engelske tækkemandslaug. Det er Marjorie, der i samarbejde med sin kollega Roger Arnold, har udarbejdet det omfattende materiale, der nu samlet blev præsenteret til mødet i Holland.

ENGLAND GODT I GANG

I England er man allerede godt i gang med at kvalitetssikre tagrør fra især Norfolk, som er landets største høstområde. Rørleverandørerne har taget godt imod kravene om mærkning og fugtmålinger, som har bragt engelske rør op i 1. klasse i hjemlandet.

Også Holland har taget skridt i retning af en kvalitetssikring, blandt andet ved at tækkelaugene hvert år holder møde med rørbranchen, hvor kvaliteten hele tiden drøftes med henblik på at højne den.

Danmark har hele tiden fremført det synspunkt, at kvaliteten af stråtaget ikke kun handler om materialet, men lige så meget om kvaliteten af håndværket. Derfor skal Danmark og England nu i samarbejde udarbejde en "tjekliste" for udført tækkearbejde, som vil kunne bruges i stil med den registrering af materialerne, der lægges op til.

FUGTINDHOLD SKAL MÅLES

Der er 7 sider skemaer til registrering af fugtindhold hele vejen fra høst til tag, høsttidspunkt, leveringsvej, kvalitetskontrol undervejs m.m., men initiativtagerne bag Thatchmark mener, at det er nødvendigt – og at det ikke vil medføre dyrere materialer. Det enkelte land kan specificere sine egne krav, hvis blot de overordnede krav og principper bliver fulgt. Med andre ord er det op til hvert land selv at konkretisere ordningen ud fra fælles retningslinjer, vedtaget i ITS, International Thatching Society.

"Det handler om at højne bevidstheden om kvalitet og om risici ved fugt hos alle led i forsyningskæden", siger Marjorie Sanders og tilføjer, at det i sidste ende også handler om at gøre et juridisk ansvar gældende, hvis et led i kæden er for svagt.

Det drejer sig også om at kunne levere et "AA kvalitetsprodukt", som kunderne med garanti ved holder. I England har branchen problemer med, at nogle tækkemænd uden for laugene arbejder sort, med dårlige materialer og uden skelen til sikkerhed og regler for brug af stillads – kort sagt situationer, som vi i Danmark kender fra visse ikke-autoriserede østeuropæiske firmaer.

EU-CERTIFICERING

"Hvis vi skal overleve som kvalitetshåndværk, skal kunden være sikker på, hvad han får for pengene", siger Marjorie Sanders, som

Et eksempel på, hvordan der er lavet "tag" over tagrørstakken for at undgå vand og sne ned gennem bunken.

er åben over for, at Thatchmark på sigt kan føre til en egentlig EU-certificering af stråtaget.

Foreløbig har alle medlemslande i det internationale samarbejde ITS bakket op om Thatchmark. Ordningen præsenteres på generalforsamlingerne for tækkelaugene i både England og Holland, og i Danmark har Straatagets Kontor også introduceret forslaget ved de to laugs generalforsamlinger.

Ingen tvivl om, at England bliver det første land, der vedtager at indkøbe Thatchmark. Det indebærer, at såvel leverandøren som tækkemanden skal godkendes af et overordnet organ, som meget sandsynligt skal fungere i regi af det internationale samarbejde, ITS, fordi rørhandlen er international.

KLAR OM 2 – 3 ÅR

"Der vil gå to-tre år, før vi er klar med ordningen, og nok 5 år, før vi ser synlige resultater", siger præsidenten for ITS, Henk Horlings fra det hollandske Vakfederatie Rietdekkers.

De europæiske lande i ITS-samarbejdet mødes igen i Holland 1. oktober for at udveksle erfaringer og komme videre med at føre Thatchmark ud i livet. Det er Sverige, Danmark, Tyskland, England og Holland.

Sydafrika og Japan, som også er medlemmer af ITS, har foreløbig ikke meldt ind, om de ønsker at indføre Thatchmark-ordningen i deres lande, som har en lidt anden forsyningsituation end de europæiske lande.

I tilknytning til Thatchmark arbejder England på at tilknytte en 10-årig garanti i samarbejde med et forsikringselskab. Holland har allerede en lignende forsikring, hvor kunden ved at tegne den får totalgaranti, tilstandsrapport og serviceeftersyn imod at betale mellem 7,5 og 10 procent af tagets pris til henholdsvis forsikringselskab og tækkemand.

I næste nummer af TÆK vil disse garanti-forsikringer blive uddybet med kommentarer fra den danske forsikringsbranche. <

Når Thatchmark-ordningen gennemføres, skal alle rørhandlere og tækkemænd til at måle fugt i materialerne.

Mange nybyggede feriekomplekser i Sydafrika leder tankerne i retning af den spanske arkitekt Antoni Gaudi, kendt for mange specielle bygninger, især i Barcelona.

Sydafrika har en stolt tækketradition

I århundreder har både Holland og England haft stor indflydelse på udviklingen i Sydafrika, og det betyder, at stråtaget stadig er meget almindeligt i landet, og der blev tidligt tækket efter europæiske standarder og traditioner. Der er stråtag mange andre steder i Afrika, men ofte er tækkematerialet forskellige græsser og tækketeknikken så primitiv, at tagene ofte kun holder 5 – 10 år.

Anderledes er det i Sydafrika, hvor de største tækkefirmaer beskæftiger op imod 300 mand.

Henk Horlings, leder af det hollandske tækk kontor, har været en tur i det sydligste Afrika, og her er en bearbejdet udgave af hans beretning med lidt tilføjelser fra TÆKs redaktør – på baggrund af informationer fra det sydafrikanske tækkelaug, TASA.

TÆKKESKOVL UNDER ARMEN

Da de første hollændere i omkring 1660 drog til Sydafrika tog de deres tækkeværktøj med sig. De bosatte sig især omkring Cape Town, og med det lokale materiale, Cape Reed, og deres medbragte færdigheder opførte de rigtig mange stråttækte ejendomme. Det blev til så mange, at bygningerne fik deres egen betegnelse indenfor arkitekturen: Cape Dutch Arkitektur. Stilen har rødder i det midaldrelige Holland.

Husene spænder fra mindre og enkle op til meget store landhuse, men de er altid hurtigt genkendelige som netop Cape Dutch. Afrundede gavle, ofte med ornamentter, hvidkalkede vægge, H-formet med sidebygninger og så stråtag.

Mange vingårde som her Backbergs har mange udbygninger i samme stil - til Backbergs Wine Estate hører 10 bygninger i den hollandske stil

Her et meget typisk eksempel på den hollandske stil i Sydafrika, som har fået sit helt eget navn, Cape Dutch Arkitektur

Der bliver masser at se på og opleve, når Sydafrika næste år er vært for det internationale samarbejde – her har nogle tækkefirmaer 300 ansatte...

TEKST: HENK HORLINGS OG JØRGEN KAARUP
OVERSÆTTELSE: SEBASTIAN VAN DER MEER
FOTO: HENK HORLINGS

Ud fra denne Cape Dutch tradition udviklede sig nutidens varianter i form af ferieboliger og luksuriøse, moderne hotelkomplekser og nærmest herregårde. Fra enkelte fritstående boliger til feriekolonier med stråtag som tema. For vores kolleger i Sydafrika har ofte både arkitekter og designere ansat eller tilknyttet og er dermed til at udvikle bygninger med moderne design, og en naturlig rå og luksuriøs udstråling.

SPIER – VINGÅRD MED STRÅ

I store dele af Cape-regionen er der landområder hvor stråtag er normen: Wellness-centre, hoteller, ferieboliger, både små og store, områder med helårsboliger, halvtage og selvfølgelig pavilloner ved badebassinet. Men også hele fabriksbygninger, specielt inden for vinproduktion, har ofte stråtag.

Det store vinhus SPIER, kendt fra Coop's butikker her i Danmark, er et flot eksempel, som viser den hollandske Cape-arkitektur til perfektion med en stor hovedbygning, flere ekstra bygninger, bl.a. til godsets første-arving, stalde, udbygninger og beboelser til arbejderne.

TAG MED PÅ TUREN

Hollænderne har arkitektonisk præget Sydafrika i et område på størrelse med Storbritannien, skønt Sydafrika i det meste af kolonitiden var under den engelske krone.

Der er masser af spørgsmål, som denne artikel ikke giver svar på. Svarene kan komme, hvis du sætter kryds i kalenderen den 5. til den 8. februar 2014. Da er der møde i den internationale sammenkomst, ITS, i Sydafrika.

Vores værter, det sydafrikanske tækkemandslaug TASA, lægger op til, at der bliver lavet særlige arrangementer både før og efter selve mødet, så allerede fra 30. januar bliver der mulighed for at udforske tækningen – og måske tage på jagt – i Sydafrika. Værterne vil også lægge arrangementer efter konferencen, fra 9. februar 2014.

Mere info følger, herunder også bud på priser, både her i bladet og via nyhedsmail til medlemmer af laugene.

Endelig booking til turen(e) bliver i august i år. <

LÆS MERE OM DE SYDAFRIKANSKE TÆKKEMÆND PÅ
WWW.SA-THATCHERS.CO.ZA

Hans Brix, professor ved Institut for Bioscience, Aarhus Universitet.

Professor i tagrør

Overalt i Europa vender de våde områder tilbage og sikrer bedre vandkvalitet og mere varieret natur – interessen for tagrør vokser og dermed debatten om at udnytte den genskabte natur

TEKST: JØRGEN KAARUP
FOTOS: HANS BRIX

Tagrøret er en forunderlig plante. Den fås i 250 forskellige udgaver. Den giver ly til fugle som rørdrum, rørsanger og rørhøg. Den er suveræn til at optage kvælstof, tilbageholde tungmetaller og til at vokse hurtigt. Den kan bruges til papir, brændsel og tage.

Og så kan man blive professor i den.

Hans Brix er Danmarks eneste tagrørsprofessor, og han har siden 1980'erne forsket i den plante, som nu påkalder sig større og større opmærksomhed. TÆK møder Hans Brix, netop hjemvendt fra en konference i Greifswald, Tyskland, hvor 150 forskere mødtes for at drøfte de miljømæssige muligheder, tagrør rummer.

"Landbruget har typisk drænet vandet væk for at dyrke korn, nu drøfter vi, hvordan vi kan dyrke planter i våde områder, for der har vist sig mange ulemper ved at dyrke afgrøder på den måde, det er sket de seneste 100 år", siger Hans Brix, der er professor ved Institut for Bioscience, Aarhus Universitet.

NYE TIDER

Det er nye tider. EU-støtten svinder langsomt for det industrialiserede landbrug til fordel for natur og miljø, og overalt i Europa er man optaget af at forene dyrkning med både økonomi og økologi. En af måderne er at dyrke biobrændsel og planter til biogasanlæg i den evige jagt på at erstatte olien med bæredygtig energi. Og her kommer tagrør ind som yderst interessante planter med mange muligheder.

På konferencen i Greifswald var temaet simpelthen "udnyttelse af tagrør som vedvarende ressource".

"Der blev talt meget om lokal produktion af tagrør, for transporten fra Kina er ikke bæredygtig", siger Hans Brix. "Der bruges simpelthen for meget energi på den transport, og der er masser af muligheder for at erstatte importen fra f.eks. Kina med nationale produktioner".

Det er især fra EU, at fokus nu er på Europas mange vådområder, fordi bæredygtig produktion, mere natur og målet om at reducere CO2 er højt prioriteret.

EN GOD PLANTE

"Når vi taler klima, biodiversitet og ønsket om at fjerne kvælstof fra vandmiljøet, så er tagrør i alle tilfælde en rigtig god plante. Selv om der udledes meget methangas, en drivhusgas, fra de våde

Sådan ser der ud i Verdens største tagrørsområde med 100.000 hektar rørskov, som udelukkende bruges til papirproduktion.

Det ser vildt ud og ville næppe være lovligt i Danmark, når en lastvogn fragter et læs tagrør til fabrikken.

Et kig ind i fabrikken, der producerer papir af tagrørene. I Europa er papirproduktion af tagrør næppe rentabelt, primært fordi der er stor tilvækst af træ til papir i mange lande. Der plantes simpelthen mere, end der bruges af papirindustrien.

områder, så er planternes evne til at binde CO₂ fra atmosfæren så god, at miljøregnskabet går i plus”, siger tagrørs-professoren.

Tilbage til Kina, for her har Hans Brix været for netop at studere konflikten mellem tagrørens produktion af drivhusgas over for det gavnlige ved at binde CO₂. Om lidt skal han derover igen, også for at møde sin phd-studerende, som er i gang med at bruge et treårigt projekt om dette tema.

Det sker som et led i et samarbejdsprojekt, hvor danske universiteter og dansk industri er i gang med at opbygge uddannelser i Kina, også for danske studerende.

PAPIR FRA TAGRØR

Det er verdens største tagrørsområde, der studeres i: 1.000 kvadratkilometer! *Hundrede tusinde hektar med tagrør.* I det område bruges de kun til papirproduktion, og kineserne forvalter området ved bl.a. at sænke og hæve vandstanden for at optimere væksten. Det vil altså sige, at man godt kan dyrke tagrør, og man kan hjælpe planten på vej ved at ”justere” lidt på naturen.

”Både i Baltikum, Polen og Nordtyskland har man store, tidligere moseområder, som har været drænet for at give landbrugsjord. Nu er intensivt landbrug uønsket i sådanne områder, blandt andet fordi dræningen resulterer i frigivelse af store mængder CO₂ til atmosfæren. Nu vil man mindske nedbrydningen af jorden og samtidig have en eller anden form for økonomi i det.

Her kommer høst af vådbundsplanter ind som et meget godt bud: Tagrør kan f.eks. blive både til tækkerør, biogas, spånplader og piller til biobrændsel”, siger Hans Brix og tilføjer, at det i Europa ikke er interessant at bruge planten til papir, som man gør i Kina.

UDNYTTELSE ELLER EJ

I Danmark har vi ikke tilsvarende store områder med tørvejord. Men genskabelsen af vådområder er i fuld gang. Her er der flere interesser, der skal afvejes: Uberørt natur, altså natur for naturens egen skyld, over for udnyttet kultur-natur. Hans Brix

og hans kolleger undersøger udnyttelse af flere planter i den sammenhæng, bl.a. også elefantgræs og hestegræs. Planter, hvis udnyttelse efter hans mening kan gå hånd i hånd med hensyn til natur.

”Vi skal have en mosaik af natur, og selv om de genskabte vådområder herhjemme primært er etableret for at reducere kvælstof fra landbrug, så ligger en udnyttelse af biomassen da lige for. I mange tilfælde er det faktisk en fordel at høste, fordi det f.eks. opretholder tagrørens rensfunktion.

Og mange kan ikke lide pilekrat i de våde enge. Hvis det skal undgås, skal der høstes. Det er jo en politisk beslutning, hvad vil vi have i den genetablerede natur”, slår Hans Brix fast. <

Det ligner næsten huse, men det er altså stakke af høstede tagrør, der på meget gedigen vis har fået lagt ”tag” af bundter over, så vandet løber af istedet for ind i stakken. Forbilledligt eksempel på, hvordan det bør gøres i marken efter høst - og et eksempel på noget, der kunne blive et krav i forbindelse med kvalitetssikrings-ordningen ”Thatchmark”

I 2012 blev Andrines Hus, ejet af Kulturstyrelsen, tænget og blev det første tangtag, der blev komplet fornyet inden for de seneste 100 år. Her gør tækkemand Henning Johansen klar til at skære taget til ved vinduer og døre. Foto: Peter Wath

Læsøs tangtage kortlagt

Center for Bygningsbevaring er snart færdig med at registrere og vurdere Læsøs enestående kulturarv, tangtagene

TEKST: JØRGEN KAARUP

Kragetræer - Ryttere - Rygtræ
Egen produktion - Høj kvalitet
Til den rigtige pris!

Træindustri Kurt Nielsen
 5628 9207 • www.ryttere.dk

For første gang i 39 år er hver eneste stump tangtag på Læsø nu registreret. I midten af april får Kulturstyrelsen en rapport, der i detaljer fortæller, hvordan det ser ud med denne globalt set enestående kulturarv.

En omfattende kortlægning skete i 1974, da den unge arkitektstuderende Niels Søren Høegh cyklede øen tyndt for at samle materiale til sit afgangsspeciale. Det blev til den på det tidspunkt mest detaljerede registrering af de tilbageblevne ejendomme med tang på taget: I alt 96 bygninger med tang på taget var der i 1974 imod oprindeligt omkring 300.

Nu er Center for Bygningsbevaring i Raadvad fulgt i Niels Søren Høeghs cykelspor: Alle 96 bygninger, der i 1974 havde tangtag, er besøgt, ejerne af de 11 fredede tanggårde er der talt med, ligesom både Læsø kommune og øens tænge- og tækkemand, Henning Johansen, har haft besøg af folkene fra Raadvad. Centeret har i 2013 registreret, at der nu er 36 ejendomme med helt eller delvist bevarede tangtage.

I midten af april afleverer Center for Bygningsbevaring en rapport over situationen på Læsø til Kulturstyrelsen, som har betalt centret for opgaven.

DE UNIKKE TAGE

Det hele skal munde ud i en prioritering af indsatsen for både de fredede huse og for Læsøs øvrige tangbeklædte ejendomme: Hvad skal der til for at sikre tangtagene, og hvad vil det koste...?

"Vi leverer et grundmateriale, som danner udgangspunkt for den videre proces", siger lederen af Center for Bygningsbevaring, Arne Høj og tilføjer: "Der er helt sikkert store bevaringsværdier blandt både de fredede og de resterende ikke-fredede ejendomme – nu bliver det så op til de mange interessenter at prioritere og træffe beslutninger".

I Kulturstyrelsen er arkitekt Birte Skov projektleder for tangtagene og den, der først får rapporten fra Raadvad.

"Vi prioriterer det her meget højt, og derfor vil vi snarest efter at have modtaget registreringen gå i dialog med både ejerne, Læsø kommune og de øvrige interessenter, for der skal en samlet indsats til i form af et samarbejde mellem os som national myndighed, kommunen som lokal ansvarlig, private fonde, ejerne og øvrige beboere på Læsø, så vi sammen kan forvalte denne enestående kulturarv bedst muligt", siger Birte Skov.

KUNDERNE VIL HAVE TÆKKEMÆND MED BYG GARANTI

I 2011 viste en undersøgelse foretaget af YouGov Zapera, at 76 % af dine potentielle kunder foretrækker håndværkere med Byg Garanti. Er du medlem af Dansk Byggeri og Dansk Tækkelandslag er dit arbejde dækket af Byg Garanti. Det betyder, at du kan bruge Byg Garantis logo og kampagnemateriale i markedsføringen af din egen virksomhed. Er du ikke medlem, så skynd dig at blive det – det betaler sig! Læs mere om fordelene ved at kunne tilbyde Byg Garanti på bygggaranti.dk

BRANDIMPREGNERING PROBLEMER MED AFSTAND TIL SKEL

Her kan MAGMA-FIRESTOP
typisk hjælpe til en dispensation.

Vi har Rigtig meget erfaring med
manglende afstand til skel.

Ring for hjælp. tlf.: 62219600

www.magma-firestop.dk

DVC godkendte vinduer til stråtag/gamle huse

Carlo F. Christensen A/S er leverandør af kvistvinduer til stråtag, samt alle typer af vinduer og døre til gamle huse.

Vi er lagerførende i ca. 30 forskellige standard modeller, og kan derudover levere vinduer og døre i specialmål til enhver opgave, f.eks. vinduer med koblede rammer og kitfals.

NYHED: Kvistvinduer med Optoglas.

Systemet er særdeles velegnet til varme- og lydisolering af vinduer. Optoglas forsatsvinduer isolerer 30 % bedre end tilsvarende termovinduer og er testet på Danmarks Tekniske Universitet til en U-værdi på 1,7 W/m²K med 4 mm hærdet energiglas og 2,4 W/m²K med 4 mm standard hærdet glas.

Optoglas forsatsvinduerne er godkendt og anbefalet til montering på vinduer i fredede bygninger.

**Kontakt os for
at få anvist
nærmeste
forhandler.**

CARLO F. CHRISTENSEN A/S

Kastbjergvej 15, Hedegaard, DK-8585 Glesborg
Tlf.: +45 86 38 76 66 Fax.: +45 86 38 74 44
www.carlofchristensen.dk

Reethandel

E. Prosman b.v.

Prosman Reed + Windows
P.O. Box 3079
NL - 2800 CD Gouda - The Netherlands
Telefon : 0031 - 182 - 37 22 72
Telefax : 0031 - 182 - 37 47 20
E-mail : info@prosman.com
Internet: www.prosman.com
Warehouse Germany:
Am Alten Werk 56
D-21406 Melbeck (near Hamburg)

Prosman Reet + Fenster
Postfach 3079
NL - 2800 CD Gouda - Holland
Telefon : 0031 - 182 - 37 22 72
Telefax : 0031 - 182 - 37 47 20
E-mail : info@prosman.com
Internet: www.prosman.com
Lager Deutschland:
Am Alten Werk 56
D-21406 Melbeck (Nähe Hamburg)

We have weekly arrivals of containers with reed from China in Hamburg for possible delivery to Denmark.

Direct deliveries or deliveries with our truck with crane of:

- Reed from Hungary, Rumania, Ukraine, Austria, Turkey and China.
- Wire, heather, sheets, windows, copper & galvanised chicken wire, tools, copper or ceramic ridge tiles etc.

Wir haben wöchentliche Ankunft von Container mit China Reet in Hamburg für eventuelle Lieferung nach Dänemark.

Direktlieferung oder Lieferung mit unserem Kran-LKW:

- Reet von Ungarn, Rumänien, Ukraine, Österreich, Türkei und China.
- Draht, Heide, Planen, Gaubenfenster, Kupfer und Verzinktem Masschendraht, Werkzeug, Kupfer oder Ton Firstziegel usw.

Med venlige hilsner,
Fam. Prosman

Danmarks mest solgte

Fuchs

**AVANT
600**

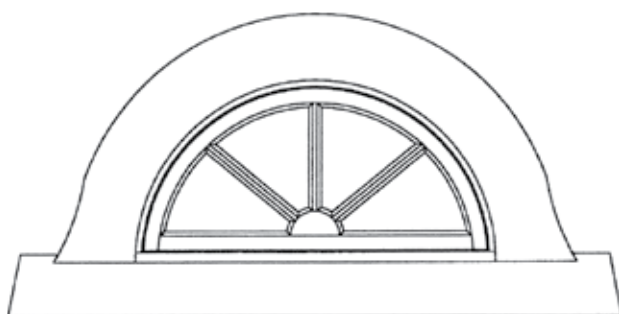
**AVANT
STALDKAT**

Fra 13 hk – 68 hk
Bredde fra 79 cm
Stor løftekapacitet fra 800 kg.
Lille egenvægt fra 800 kg.
Brugte på lager fra 50.000 kr.
Over 100 forskellige redskaber
Den perfekte medhjælper
Finansieringseksempel:
20% udbetaling – 20% rest
kun **36,00** kr. pr. dag.

Jylland – Fyn ☎ 86 95 75 22 Sjælland ☎ 59 65 60 37
www.sorring-maskinhandel.dk

MARIAGER

kvistvinduer

KVISTVINDUER TIL TÆKKEMÆND

Vore kvistvinduer udføres i høj kvalitet af lamineret imprægneret fyrretræ. Kan også leveres i mahogni. Leveres ubehandlet eller med malet overflade med 2-lags lavenergi termoruder med 5 års garanti.

Indhent tilbud på:

98541496

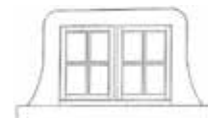
Type 90/55

B=90,5 cm - H=52
Bundhængt vinduesramme med udskyder

Type 120/70 eller 120/85

B=120,5 cm - H=70,5 eller 85,5
Sidehængte vinduesrammer med anverfere og stormkrog. Fast eller løs midterpost

Type 120/70 eller 120/85

B=120,5 cm - H=70,5 eller 85,5
Sidehængte vinduesrammer med anverfere og stormkrog. Fast eller løs midterpost

Type 150/90

B=150,5 cm - H=90,5
Sidehængte vinduesrammer med anverfere og stormkrog. Fast eller løs midterpost

Type 150/90

B=150,5 cm - H=90,5
Sidehængte vinduesrammer med anverfere og stormkrog. Fast eller løs midterpost

Type 178/70 eller 178/85

B=179 cm - H=70,5 eller 85,5
Sidehængte vinduesrammer med anverfere og stormkrog. Fast eller løs midterpost

Type 178/70 eller 178/85

B=179 cm - H=70,5 eller 85,5
Sidehængte vinduesrammer med anverfere og stormkrog. Fast eller løs midterpost

Type 223/90

B=224,5 cm - H=90,5
Sidehængte vinduesrammer med anverfere og stormkrog. Fast eller løs midterpost

Type 223/90

B=224,5 cm - H=90,5
Sidehængte vinduesrammer med anverfere og stormkrog. Fast eller løs midterpost

Stemningsbillede fra Ringkøbing Fjord med urensede bundter fra årets høst af tagrør i forgrunden. I baggrunden ses stråtækte rekonstruktioner af vikingehuse ved Bork Vikingehavn.

tæk

1/2013 • STRAATAGETS KONTOR

